

การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

Assessment for Learning Development

พิชิต ฤทธิจรูญ

Pichit Ritcharoon

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

บทคัดย่อ

กระบวนทัศน์ใหม่ในการประเมินการเรียนรู้มุ่งเน้นที่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการประเมินจะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู การประเมินจึงสามารถดำเนินการได้ทั้งช่วงก่อนการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ แล้วต้องนำผลการประเมินย้อนกลับสู่การปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ตามช่วงระยะเวลาดังกล่าว การประเมินจึงเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้ามามีบทบาทในการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มี 3 แนวทางคือ **การประเมินขณะเรียนรู้** ซึ่งเป็นการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินโดยเพื่อนเป็นระยะๆ ในระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้ **การประเมินเพื่อการเรียนรู้** ซึ่งเป็นการประเมินกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้วนำผลการประเมินย้อนกลับเพื่อวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการทำงานของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และ**การประเมินผลการเรียนรู้** ซึ่งเป็นการประเมินรวบยอดเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ครูผู้สอนมีบทบาทหลักในการประเมิน โดยใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นมาตรฐานการประเมิน ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ และมีความเป็นทางการมากกว่าการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการประเมินขณะเรียนรู้ การประเมินทั้ง 3 แนวทางนี้มีจุดเน้นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การประเมินการเรียนรู้แบบดั้งเดิมเน้นที่การประเมินผลการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการประเมินขณะเรียนรู้ตามลำดับ สำหรับการประเมินการเรียนรู้แบบใหม่ มุ่งเน้นที่การประเมินขณะเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามลำดับ กระบวนการประเมินการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) วางแผนการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการประเมินการเรียนรู้ 3) เตรียมกำหนดเทคนิควิธีการและสร้างเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ 4) ดำเนินการประเมินการเรียนรู้ และ 5) นำผลการประเมินไปเกิดคุณค่าและคุ้มค่า

คำสำคัญ การเรียนรู้ การประเมิน การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

Abstract

The new paradigm of learning assessment aims at developing students' learning. Assessment is viewed as a process providing information for teachers in order to create a learning management plan, and improve students' learning and teachers' instruction. The assessment can be operated at any time: before, during, and after learning, and its results will be used to develop students' learning. It is also a part of a learning process which allows students the opportunity to manage their own learning. There are 3 approaches of learning assessment. First, **Assessment as learning**. This approach involves students in a learning process where they monitor their own progress through self and peer assessments. The students periodically assess themselves and their friends while engaging in learning activities. Second, **Assessment for learning**. It is an assessment of a learning process and learning strategies of the students with the objective to develop the student individually. The results of the assessment are used to diagnose students' problems in learning, improve their learning strategies or their work processes. Third, **Assessment of learning**. It is a summative assessment of students' learning. This approach focuses on a teacher's role, uses learning outcomes as a standard of assessment, and employs valid methods and assessment tools. It is more formal than the two previous approaches. However, the three learning assessment approaches have different focus. In traditional learning assessment, the assessment of learning is used most, while the second and the third are the assessment for learning, and the assessment as learning. For the new dimension of learning assessment, the assessment as learning is emphasized, assessment for learning, and assessment of learning come the second and third respectively. A learning assessment process consists of 1) analyzing the learning outcomes, 2) planning effective learning and assessment activities, 3) selecting techniques and tools for learning assessment, 4) assessing the learning process, and 5) using assessment results.

Keywords: Learning, Assessment, Assessment for learning development

กล่าวนำ

ในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญที่เป็นวงจรสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง คือ การวางแผน การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการประเมินการเรียนรู้ การประเมินการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ครูและนักเรียนได้ข้อมูลสารสนเทศเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น เป้าหมายสูงสุด (ultimate goal) ของการประเมินการเรียนรู้จึงมุ่งเพื่อ “การพัฒนาการเรียนรู้” เป็นสำคัญ มิใช่เพียงเพื่อ “การตรวจสอบการเรียนรู้” ดังคำกล่าวของ Stufflebeam ที่กล่าวว่า “*Evaluation is not to prove, but to improve.*” (ศิริเดช สุชีวะ, 2546, น. 52) วิธีการประเมินการเรียนรู้สามารถทำได้ 3 ช่วงระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้กล่าวคือ การประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความพร้อมหรือพื้นฐานการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วนำไปสู่การปรับพื้นฐานความรู้ให้แก่ผู้เรียน การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู และการประเมินหลังการจัดการเรียนรู้เพื่อสรุปผลและตัดสินผลการเรียนรู้ของนักเรียน การประเมินการเรียนรู้ทั้ง 3 ช่วงระยะเวลา ทั้งครูและนักเรียนเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินการประเมิน ในบทความนี้จึงได้นำเสนอสาระสำคัญที่มุ่งหวังให้ครูผู้สอนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และวิธีการประเมินการเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจ เกิดความ

2 | ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (ม.ค. – มิ.ย.) 2559

ตระหนักและมีทักษะในการประเมินการเรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติจริงก็จะเกิดคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูซึ่งจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

ความหมายของการประเมินการเรียนรู้

การประเมินการเรียนรู้ (learning assessment) เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้โดยการประเมินขณะเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สารสนเทศจากการประเมินการเรียนรู้สะท้อนประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของผู้สอน นำไปสู่การปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและมีความสุข และกำหนดระดับคะแนนตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2558, น. 298) การประเมินการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากหลากหลายแหล่งข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ให้ความครอบคลุมและมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและมีความน่าเชื่อถือว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร สารสนเทศจากการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู รวมทั้งการสรุปตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีคุณภาพหรือได้ผลการเรียนรู้ในระดับใด เมื่อทราบผลการประเมินหรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว ครูผู้สอนจะนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนให้คุ้มค่า

แนวทางการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มี 3 แนวทาง ดังนี้

1. การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning: AaL) หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนขณะเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในการเรียนรู้ของตน สามารถวางแผนการเรียนรู้ กำกับกับการเรียนรู้ วินิจฉัย ประเมิน และปรับปรุงการเรียนรู้ของตน การให้ผู้เรียนออกแบบแผนการเรียนรู้ ฝึกให้ผู้เรียนคิดทบทวนเกี่ยวกับการเรียนรู้และกลยุทธ์ในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนตลอดเวลา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, น. 37)

การประเมินขณะเรียนรู้เป็นการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน จึงถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่น่าให้ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินเพื่อนเป็นระยะๆ ในระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้เรียน 5 ประการ ได้แก่ 1) กระตุ้นคุณลักษณะความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน 2) ได้เรียนรู้วิธีการประเมินตนเอง การประเมินเพื่อน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ 3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตน และพยายามตอบคำถามนั้นด้วยตนเอง 4) ผู้เรียนได้ใช้ผลการประเมินตนเองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตน และ 5) กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ให้แก่ตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2558, น. 25-26)

2. การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning: AFL) หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ ตามสภาพจริงเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อระบุและวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ และให้ข้อคิดที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น โดยใช้วิธีการประเมินหลากหลายและเพื่อให้เข้าใจ

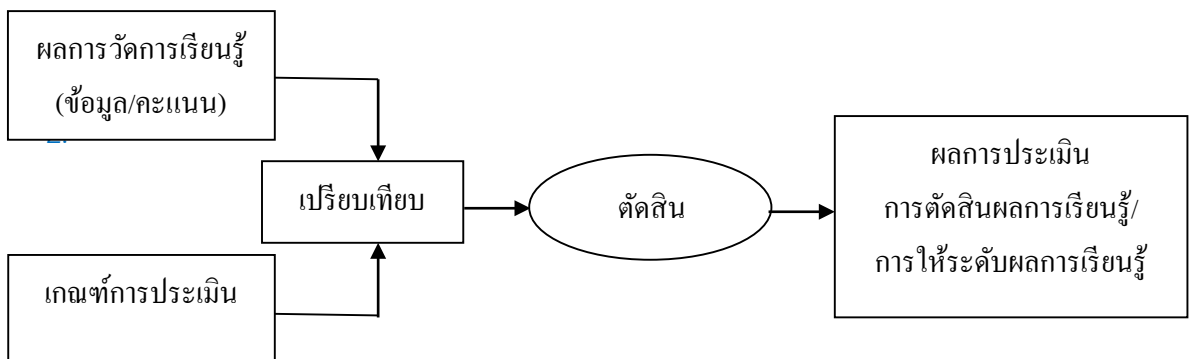
การเรียนรู้ของผู้เรียนในแง่มุมต่างๆ อย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, น. 37)

การประเมินเพื่อการเรียนรู้เป็นการประเมินกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศทางการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการทำงานของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผู้สอนวางแผนการเรียนในขั้นตอนต่อไปให้บรรลุผลสำเร็จ โดยที่การเรียนรู้ที่แท้จริงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน การประเมินเพื่อการเรียนรู้จึงมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการและวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ความสามารถ เข้าใจและปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ของตนเองทั้งด้านเนื้อหาสาระ การปฏิบัติ การอยู่ร่วมกันและการประกอบอาชีพในอนาคต การประเมินเพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการให้ข้อมูลต่อยอดการเรียนรู้ ดังนั้น การประเมินเพื่อการเรียนรู้จึงมีความสำคัญและส่งผลต่อการเป็นบุคคลการเรียนรู้และอนาคตของผู้เรียน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2558, น. 27-28)

3. การประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning: AoL) หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อตัดสินคุณค่าในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแสดงถึงมาตรฐานทางวิชาการในเชิงสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สารสนเทศดังกล่าวนำไปใช้ในการกำหนดระดับคะแนนให้ผู้เรียน รวมทั้งใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, น. 37)

การประเมินผลการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนมีบทบาทหลักในการประเมิน การประเมินมีลักษณะเป็นการประเมินรวบยอด (summative assessment) ที่ใช้วัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นมาตรฐานการประเมิน ตลอดจนใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ มีความเป็นทางการมากกว่าการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการประเมินขณะเรียนรู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2558, น. 30-31)

การประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำต่อเนื่องจากการวัดผลการเรียนรู้โดยนำผลการวัดการเรียนรู้มาตัดสินคุณค่าหรือตีค่าเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ว่าผู้เรียนควรจะได้ผลการเรียนรู้ในระดับหรือลักษณะใด ซึ่งอาจแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงความหมายของการประเมินผลการเรียนรู้

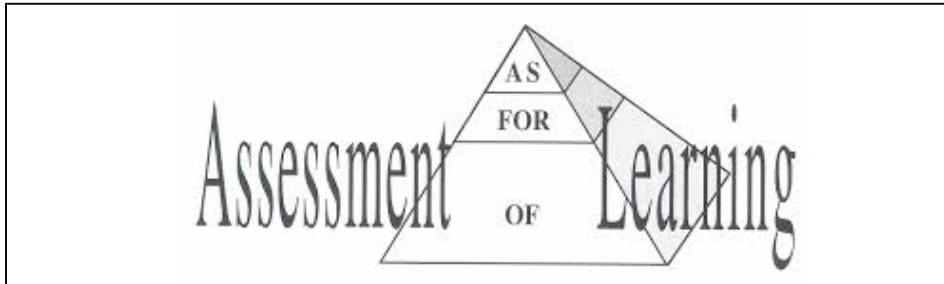
จากแนวคิดของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้ง 3 แนวทางดังกล่าว มีสาระสำคัญสอดคล้องกับข้อสรุปลักษณะสำคัญของการประเมินขณะเรียนรู้ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ของ Earl, Lorna M. (2013, p. 31) โดยผู้เขียนได้ปรับเพิ่มสาระแล้ว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะสำคัญของการประเมินขณะเรียนรู้ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

แนวทางของการประเมิน	วัตถุประสงค์	ลักษณะสำคัญ	กลุ่มอ้างอิง	ผู้ประเมินหลัก
การประเมินขณะเรียนรู้	เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักต่อการวางแผน กำกับตนเองในการเรียนรู้ และปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง	-ผู้เรียนประเมินตนเอง กำกับการเรียนรู้ วางแผน ออกแบบ ทบทวน และปรับปรุงการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตนเองเพื่อพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้	อิงเป้าหมาย เฉพาะบุคคล และอิงมาตรฐานภายนอก	ผู้เรียน เพื่อน
การประเมินเพื่อการเรียนรู้	เพื่อระบุและวินิจฉัยปัญหาการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับครูใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและจัดการเรียนรู้ของครู	-ประเมินระหว่างเรียนโดยครู เป็น การประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ -เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครูและวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น	อิงมาตรฐานภายนอกหรือความคาดหวัง	ครู
การประเมินผล การเรียนรู้	-เพื่อตัดสินคุณค่าการบรรลุวัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ -เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดตำแหน่ง การให้รางวัล การเลื่อนชั้น การให้ระดับผลการเรียนหรือเกรด	-ประเมินผลสรุป ตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน มีหลายระดับ เช่น -การประเมินเมื่อจบบทเรียน -การประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ -การประเมินเมื่อจบรายวิชาเพื่อสรุปว่าผู้เรียนมีความสามารถทักษะ และคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด	อิงกลุ่ม ผู้เรียนคน อื่นๆ อิงมาตรฐานหรือความคาดหวัง	ครู

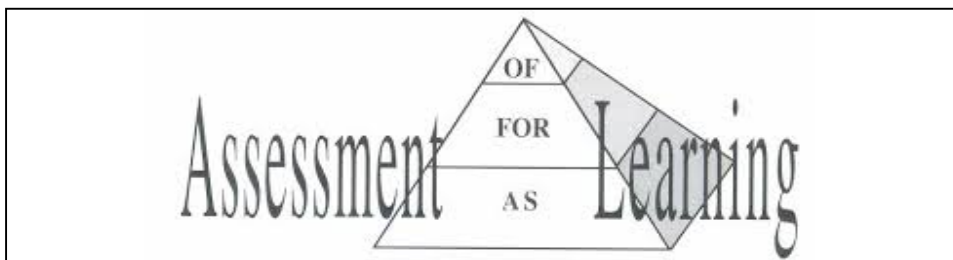
ที่มา: ปรับเพิ่มจาก Earl, Lorna M. (2013). *Assessment as Learning: Using Classroom Assessment to Maximize Student Learning*. (2nd ed.), Corwin. : A SAGE company. p. 31

การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้ง 3 แนวทาง มีจุดเน้นที่แตกต่างกันกล่าวคือ *การประเมินการเรียนรู้แบบดั้งเดิม* มุ่งเน้นที่การประเมินผลการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ การประเมินเพื่อการเรียนรู้และการประเมินขณะการเรียนรู้ตามลำดับ (ดังแสดงในภาพที่ 2) *การประเมินการเรียนรู้แบบใหม่* มุ่งเน้นที่การประเมินขณะเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามลำดับ (ดังแสดงในภาพที่ 3) ดังนั้นวิธีการสร้างความสมดุลในการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จึงควรมุ่งเน้นการประเมินขณะเรียนรู้และการประเมินเพื่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีบทบาทน้อยที่สุดและใช้เพื่อการตัดสินผลการเรียนรู้

ภาพที่ 2 จุดเน้นการประเมินการเรียนรู้แบบดั้งเดิม

ที่มา: Earl, Lorna M. (2013). *Assessment as Learning: Using Classroom Assessment to Maximize Student Learning*. (2nd ed.), Corwin. : A SAGE company. p. 31

ภาพที่ 3 จุดเน้นการประเมินการเรียนรู้แบบใหม่

ที่มา: Earl, Lorna M. (2013). *Assessment as Learning: Using Classroom Assessment to Maximize Student Learning*. (2nd ed.), Corwin. : A SAGE company. p. 32

มโนทัศน์สำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

จากแนวคิด ลักษณะสำคัญ จุดเน้นของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้ง 3 แนวทางดังกล่าว สรุปเป็นมโนทัศน์สำคัญๆ การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ได้ดังนี้

1. การใช้ชั้นเรียนเป็นฐานในการประเมิน การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นการประเมินในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู
2. มุ่งให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการเรียนรู้ และความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้ครูมีสารสนเทศเพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนมากขึ้น

3. มุ่งเน้นประเมินกระบวนการเรียนรู้ในขณะที่เรียนรู้มากกว่าการตัดสินผลการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนสะท้อนผลการเรียนและครูสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของตนเอง (self-reflection) จากสารสนเทศผลการประเมิน
4. มีการให้ข้อมูลย้อนกลับและสะท้อนผลต่อการเรียนรู้ (feedback & reflection) ของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู
5. ให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ จึงเน้นการประเมินขณะเรียนรู้ (assessment as learning) และการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning) มากกว่าการประเมินผลการเรียนรู้ (assessment of learning) โดยสอดแทรกกระบวนการวัดประเมินในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู
6. เน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยเน้นการวัดประเมินผลการปฏิบัติงานที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงหรือ “โลกแห่งความเป็นจริง”
7. กระตุ้น ทำทนายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือแสดงออกในสภาพจริง (performance in the field)

กรอบแนวคิดในการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ในการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหลายประเด็นที่ถือว่าเป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน จำเป็นที่ครูต้องเข้าใจสาระดังกล่าวนี้ ดังนี้

1. การเรียนรู้ (learning) เป็นกระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้ที่บุคคลใช้ในการสร้างความหมายของข้อมูลและสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่รับเข้ามาทางประสาทสัมผัส ให้เกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ความรู้สึกและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่จากประสบการณ์และการฝึกหัดอบรมมนิสัย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, น. 324) ส่วนการจัดการเรียนรู้ (**learning management**) หมายถึง การวางแผนจัดกิจกรรมต่างๆตามหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝน หรือมีประสบการณ์และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองก่อนข้างถาวร (ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน, 2550, น. 48)

2. การประเมินการเรียนรู้ เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสิ่งที่มุ่งประเมินโดยใช้เครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ สิ่งที่ประเมินการเรียนรู้มีหลายองค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Wragg (2001, p. 13; Citing Briggs, Woodfield, Martin & Swatton, 2008, p. 7) เห็นว่าควรมี 4 ด้านหลักคือ 1) **ด้านความรู้และความเข้าใจ** เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด แนวคิดเชิงหลักการ ทฤษฎี การประยุกต์ใช้ ความสัมพันธ์และโครงสร้างของสาระที่เรียนรู้ 2) **ด้านทักษะ** ที่เกี่ยวกับเทคนิควิธี ทักษะการคิดและการปฏิบัติ สมรรถนะเฉพาะทางในการทำงานภาคสนาม ทักษะทางการประดิษฐ์ ทักษะในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และทักษะความสามารถในการศึกษาค้นหาความรู้ รวมทั้งทักษะในการสร้างความเข้าใจในความรู้ที่ได้มาด้วย 3) **ด้านเจตคติและค่านิยม** ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ พฤติกรรม ความเชื่อ สาระการเรียนรู้ ประชาชนและสังคม และ 4) **ด้านพฤติกรรม** ที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน มนุษย์สัมพันธ์ ลักษณะนิสัย สมรรถนะที่จะใช้ในการทำงานและศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน

3. สารสนเทศจากการประเมิน เป็นผลที่ได้จากการประเมินการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของระดับคะแนนหรือระดับผลการเรียนรู้ คำอธิบายสรุปพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของผู้เรียนตามสิ่งที่ต้องการประเมิน สารสนเทศจากการประเมินจะเป็นตัวอธิบายหรือบ่งบอกถึงคุณภาพของการเรียนรู้หรือคุณภาพของผู้เรียน การประเมินจึงมีความสำคัญเพราะจะช่วยให้ได้สารสนเทศสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ครูหาวิธีการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดีขึ้น และสามารถนำไปเสนอ แลกเปลี่ยนกับผู้ปกครองเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และแนะแนวทางการศึกษาและอาชีพของผู้เรียนในอนาคต สารสนเทศดังกล่าวนี้ยังใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลหรือบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้อีกด้วย (Briggs, Woodfield, Martin & Swatton, 2003, p. 7)

4. การตัดสินใจใช้ผลการประเมิน สารสนเทศจากการประเมินการเรียนรู้จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และการจัดการศึกษา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการใช้ผลการประเมินคือ ครูซึ่งจะใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ส่วนผู้เรียนจะใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองให้มีความก้าวหน้าจนบรรลุเป้าหมาย สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้ผลการประเมินการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

5. ลักษณะการใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ การใช้ผลการประเมินการเรียนรู้สำหรับครูเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์หาสาเหตุและทบทวนวิธีการจัดการเรียนรู้ว่ามีจุดเด่นหรือจุดที่ควรปรับปรุงแก้ไขพัฒนาอย่างไร แล้วกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ครูควรปรับแผนหรือวิธีจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ควรปรับปรุงหรือเพิ่มสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมมากขึ้น แล้วลงมือจัดการเรียนรู้รอบใหม่และประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นวงจรต่อเนื่อง สำหรับผู้เรียนใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง โดยวิเคราะห์หาสาเหตุและทบทวนวิธีการเรียนรู้ที่ผ่านมาแล้วกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาตนเอง วางแผนหรือปรับวิธีการเรียนรู้ของตนเองโดยขอรับคำปรึกษาแนะนำจากครูผู้สอน ปฏิบัติการเรียนรู้รอบใหม่ด้วยการกำกับตนเองและประเมินเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์หาสาเหตุและทบทวนวิธีการจัดการศึกษาที่ผ่านมา แล้วกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ปรับแผนหรือวิธีการจัดการศึกษาใหม่ ดำเนินการตามแผน กำกับ ติดตามให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีคุณภาพ และดำเนินการประเมินเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่เป็นกรอบแนวคิดในการประเมินดังกล่าวนี้ แสดงความสัมพันธ์ได้ดังภาพที่ 4

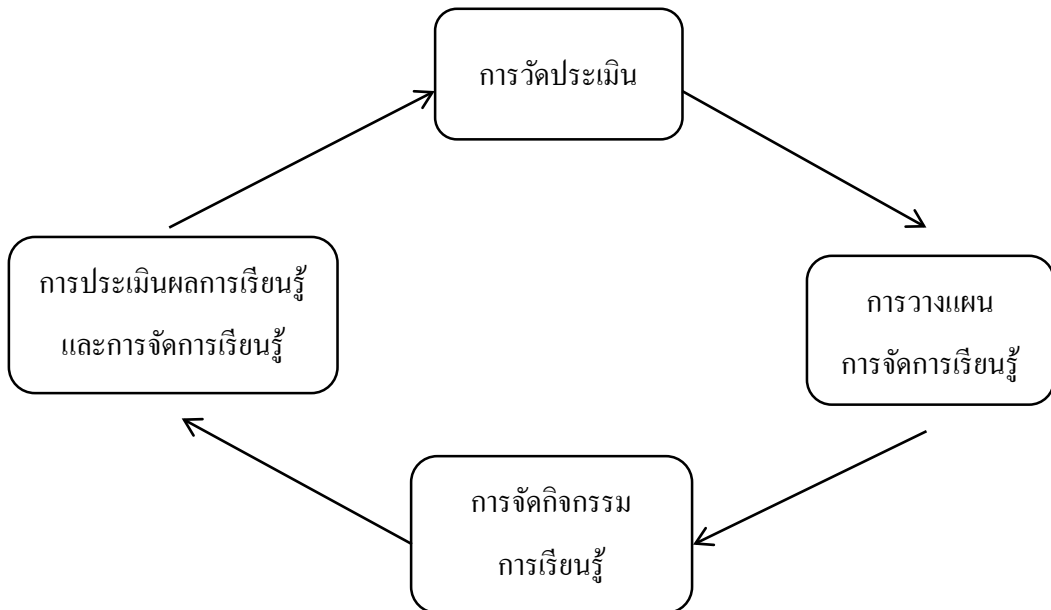

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

วงจรของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

Briggs, Woodfield, Martin & Swatton, (2003, p. 9) ได้เสนอวงจรของการจัดการเรียนรู้และการประเมิน การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยจะเริ่มต้นด้วยการประเมินสภาพและความ ต้องการของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่สุดในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครู จะต้องทำคือ จะเริ่มต้นการวางแผนการจัดการเรียนรู้บางอย่างก่อนที่จะใช้การวัดประเมินผู้เรียนและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป การวัด ประเมินผลจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเช่นเดียวกันกับการจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้ การประเมินเพื่อพัฒนาการ

เรียนรู้ในชั้นเรียนจึงประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอนคือ การวัดประเมิน การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 วงจรการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ที่มา: Briggs. M., Woodfield. A., Martin.C., Swatton.,P (2003). *Assessment for Learning and Teaching in Primary School. (2nd ed.)*, London : SAGE Publications Ltd. p. 9

ตามวงจรการประเมินดังกล่าว การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ลักษณะสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับการประเมินในชั้นเรียนที่มีจุดเน้นเพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) มีการกำหนดการประเมินไว้เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) มีการแจ้งจุดประสงค์หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับรู้ 3) ครูต้องทำให้ผู้เรียนได้รู้และตระหนักต่อมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ 4) ครูต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5) ครูต้องให้ข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินย้อนกลับเพื่อให้ผู้เรียนระบุสิ่งที่จะปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้ในครั้งต่อไป 6) ครูต้องกระตุ้น สร้างพลังจูงใจให้ผู้เรียนกำหนดข้อตกลงและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนทุกคนสามารถปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองได้ 7) ทั้งครูและผู้เรียนต้องทบทวนและสะท้อนผลต่อการปฏิบัติการเรียนรู้และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน

หลักการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ARG. (2002; citing Gardner, 2012, p. 3) ได้เสนอหลักการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ไว้ 10 ประการคือ 1) ให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล 2) มุ่งเน้นกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) หัวใจสำคัญของการประเมินคือการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน 4) ให้การประเมิน

เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้าง พัฒนาทักษะทางวิชาชีพของผู้เรียน 5) ให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้ และการสร้างองค์ความรู้สำหรับครูและผู้เรียน 6) ใช้ผลการประเมินเพื่อส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้สำหรับผู้เรียน 7) ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนเข้าใจในเป้าหมายและเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้ 8) การประเมินต้องช่วยให้ผู้เรียนรู้วิธีการและแนวทางปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ของตนเอง 9) มีการพัฒนาสมรรถนะของการประเมินตนเองของผู้เรียนและ 10) ให้ครูและผู้เรียนตระหนักถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกด้าน ส่วน Gardner (2012, pp. 106-107) ได้เสนอหลักการประเมินที่มีคุณภาพ ดังนี้

1. การประเมินทุกประเภทจะต้องนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู
2. กระบวนการประเมินจะต้องเอื้ออำนวยและแสดงผลถึงความก้าวหน้าในทุกเป้าหมายของการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. ตารางการประเมินควรระบุขั้นตอนไว้อย่างละเอียดเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือและตรงกับความเป็นจริง
4. การประเมินควรสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจโดยทั่วกันเกี่ยวกับเป้าหมายของการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคต
5. การประเมินผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ควรเป็นลักษณะของการวัดแบบคร่าว ๆ หรือโดยประมาณ เนื่องจากการประเมินที่เน้นสาระรายวิชาอาจมีความผิดพลาด
6. การประเมินควรเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ตลอดจนผู้เรียนจะต้องทราบว่า การพิจารณาคุณภาพของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนนั้นมีการพิจารณาอย่างไร
7. วิธีการประเมินควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการเรียนรู้และการประเมินของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและประเมินการเรียนรู้
8. การประเมินควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นถึงความสามารถของผู้เรียนว่าผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง
9. การประเมินควรประกอบไปด้วยข้อมูลที่หลากหลายผนวกกับการประเมินตนเองของผู้เรียน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพิจารณาทางด้านการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
10. วิธีการประเมินในทุกระดับควรเป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ

แนวคิด หลักการ และบทบาทของประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิดของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของ Earl (2013, pp. 28-32) ซึ่งได้เสนอแนวคิด หลักการและบทบาทของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ การประเมินขณะเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ สาระสำคัญสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวคิด หลักการและบทบาทของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

แนวทางของ การประเมิน	แนวคิด/หลักการประเมิน	บทบาทของ การประเมิน
การประเมิน เพื่อการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>ข้อตกลงเบื้องต้น</i> คือให้การประเมินในชั้นเรียนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น จึงเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 2. <i>กระบวนการทัศน์การประเมิน</i> เป็นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์จากการประเมินผลสรุปเพื่อการตัดสินผลการเรียนรู้ (summative assessment) ให้มุ่งเน้นที่การประเมินผลย่อยเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ (formative assessment) 3. <i>การออกแบบการประเมิน</i> จะช่วยให้ครูได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการสนับสนุน ปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ออกแบบการประเมินให้ตอบสนองตามความเหมาะสม และความต้องการตามสภาพความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 4. <i>แนวทางการประเมิน</i> โดยครูรวบรวมข้อมูลจากสังเกตการเรียนรู้ การปฏิบัติงาน การตรวจประเมินชิ้นงานของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้และนำข้อมูลที่ได้ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ออกแบบการประเมินและการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 5. <i>เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน</i> คือ <ol style="list-style-type: none"> 5.1 การสะท้อนผลอย่างมีวิจารณญาณ (critical reflection) ซึ่งทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และกำหนดทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 5.2 ข้อมูลได้มาจากการสังเกต การตรวจประเมินชิ้นงาน การใช้คำถามเทคนิคการประชุมร่วมของครูและผู้เรียน (student-teacher conference) <p>ข้อมูลเหล่านี้ครูจะใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยครูจะต้องสะท้อนให้ผู้เรียนทราบว่าเรามีจุดแข็ง จุดอ่อนอะไรบ้าง</p> 6. <i>การใช้ข้อมูลผลการประเมิน</i> ครูจะต้องมีความสามารถในการใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อกำหนดความต้องการในการเรียนรู้แบบเฉพาะเจาะจงของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 7. <i>ทักษะการตัดสินใจของครู</i> การประเมินเพื่อการเรียนรู้ เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องมีทักษะในการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินใจ (diagnostic skill) เพื่อการออกแบบการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู 2. การสนับสนุนปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

แนวทางของ การประเมิน	แนวคิด/หลักการประเมิน	บทบาทของ การประเมิน
การประเมิน ขณะเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นใช้การประเมินเป็นกระบวนการพัฒนาและสนับสนุนการตระหนักรู้ของผู้เรียน เน้นบทบาทของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถใช้การประเมินในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนจะต้องมีแรงจูงใจในตนเอง สามารถดึงความรู้และความสามารถของตนมาใช้ในการแก้ปัญหา สามารถกำกับติดตามพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้ ผู้เรียนมีลักษณะเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณเชิงรุก (active critical thinkers) สามารถเลือกใช้ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้เดิมได้ และสามารถสร้างแนวทางการเรียนรู้ใหม่ของตนเอง ซึ่งเรียกว่า กระบวนการควบคุมการตระหนักรู้ (regulatory process in metacognition) ครูใช้ผลการประเมินเพื่อการปรับเปลี่ยนวิธีการและกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูใช้การประเมินในชั้นเรียนขับเคลื่อนเพื่อพัฒนา ผู้เรียนสู่การเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สามารถสะท้อนและวิเคราะห์การเรียนรู้ของตนเองได้ 	<ol style="list-style-type: none"> เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู การสนับสนุนปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
การ ประเมินผล การเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> การสะท้อนผลการเรียนรู้ในรูปแบบการให้ระดับคะแนน ผลการเรียนรู้หรือเกรดเพื่อการรายงานผลการศึกษา ซึ่งผลคะแนนมีลักษณะเป็นช่วงที่ไม่สามารถจำเพาะเจาะจงได้ว่าแท้จริง ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาเฉพาะด้านใด เป็นการประเมินเชิงเปรียบเทียบกับผู้เรียนคนอื่นๆ หรือเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ การประเมินผลการเรียนรู้เกิดขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้น โดยข้อสอบที่มุ่งเน้นการทดสอบทางด้านเนื้อหา มีลักษณะเป็นการประเมินเพื่อสรุปรวมตัดสินผลการเรียนรู้เป็นระดับผลการเรียน มุ่งเน้นใช้ผลการประเมินเพื่อการรายงานต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง 	<p>ประเมินเพื่อตัดสินว่า ผู้เรียนควรผ่านการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาหรือระดับชั้นนั้นหรือไม่ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานกลาง</p>

กระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1. วิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้ครูจะต้องกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อเป็นเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูคาดหวังว่าจะให้เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นในการวัดประเมินการเรียนรู้ครูจึงต้องวิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อ

กำหนดประเด็นการวัดประเมินการเรียนรู้ การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้กับประเด็นการวัดประเมินการเรียนรู้จึงต้องสอดคล้องสัมพันธ์กันหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ครูผู้สอนกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ไว้อย่างไร ก็ต้องวัดประเมินว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2. วางแผนการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการประเมินการเรียนรู้ จากผลการวิเคราะห์ผลลัพธ์การเรียนรู้ ครูต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ในขณะเดียวกันก็ต้องออกแบบและวางแผนการประเมินการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับประเด็นการวัดประเมินที่มีความชัดเจน กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการวัดประเมินให้เหมาะสมครอบคลุมและหลากหลาย รวมทั้งกำหนดช่วงระยะเวลาของการวัดประเมินให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการใช้ผลการวัดประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การออกแบบและวางแผนการวัดประเมินควบคู่ไปกับวางแผนการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ครูได้คิดและกำหนดสารสนเทศที่ต้องการจากการวัดประเมินไว้ล่วงหน้าและมองเห็นการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศดังกล่าวเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. กำหนดเทคนิควิธีการและสร้างเครื่องมือวัดประเมินการเรียนรู้ จากแผนการวัดประเมินการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 2 ครูควรกำหนดเทคนิควิธีการและเตรียมจัดหาและสร้างเครื่องมือวัดประเมินให้มีคุณภาพ ครอบคลุมและพร้อมที่จะนำมาใช้ในการวัดประเมินการเรียนรู้ เทคนิควิธีและเครื่องมือวัดประเมินการเรียนรู้ มีหลายวิธีดังนี้

3.1 การวัดประเมินด้วยวิธีการสื่อสารส่วนบุคคล เป็นวิธีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่หลากหลายระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน โดยให้ความสนใจข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีการพัฒนาปรับปรุงให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ (เอมอร์ จังศิริพรภรณ์, 2546, น. 153) การวัดประเมินด้วยวิธีการสื่อสารส่วนบุคคล อาจใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล เช่น ประเด็น/แนวคำถามตอบในชั้นเรียน การอภิปรายในชั้นเรียน การสอบถาม พูดคุย สนทนากับผู้เรียน แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกเหตุการณ์ในชั้นเรียน เณฑ์การตรวจแบบฝึกหัด แนวคำถามในการสอบปากเปล่า เป็นต้น

3.2 การวัดประเมินด้วยข้อสอบ เป็นวิธีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนส่วนใหญ่นิยมใช้ข้อสอบ 2 ประเภท คือ 1) ข้อสอบประเภทเขียนตอบ ได้แก่ ข้อสอบแบบอัตนัยหรือความเรียง ข้อสอบแบบเติมคำให้สมบูรณ์ ข้อสอบแบบตอบสั้น 2) ข้อสอบประเภทเลือกตอบ ได้แก่ ข้อสอบแบบถูก-ผิด ข้อสอบแบบจับคู่และข้อสอบแบบหลายตัวเลือก

3.3 การวัดประเมินจากการปฏิบัติ (performance assessment) เป็นการประเมินผลจากการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน (process) และผลงานหรือผลผลิต (product) ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เพื่อมุ่งตรวจสอบทักษะ ความสามารถของผู้เรียนด้านต่าง ๆ เช่น การเลือกใช้เครื่องมือ การทำงานเป็นขั้นตอน ความคล่องแคล่วในการทำงาน ความประหยัด วัสดุ เวลาและแรงงาน รวมทั้งความสำเร็จของผลงาน เป็นต้น (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2556, น. 77) วิธีการและเครื่องมือประเมินจากการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติงานตามที่กำหนดแล้วครูหรือผู้ประเมินใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึก ใช้แบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราค่า

3.4 การประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) เป็นการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนจากพฤติกรรม กระบวนการทำงาน และผลงานในบริบทของการเรียนการสอนตามสภาพจริง (ราชบัณฑิตยสถาน, 14 | ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (ม.ค. – มิ.ย.) 2559

2555, น. 42) เป็นการตรวจสอบการแสดงผลของผู้เรียนจากผลงานหรือผลของกิจกรรมที่ผู้เรียนคิดทำโดยตรง ไม่ใช่การตรวจสอบทางอ้อมจากการตอบคำถามของผู้เรียนหรือผลการทดสอบ (นิรมล ศตวดี, 2550, น. 67) วิธีการประเมินตามสภาพจริง อาจใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึก การสัมภาษณ์ การประเมินจากปฏิบัติ การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment) การใช้แบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราประมาณค่า

4. ดำเนินการประเมินการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ ครูควรมีการประเมินทั้งก่อนการจัดการเรียนรู้ ในขณะจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือในการประเมินดังที่กล่าวไว้แล้วในขั้นตอนที่ 3 โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีบทบาทร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเองและนำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองด้วย ซึ่งครูต้องอธิบายจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ งานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติ รวมทั้งกระตุ้นจูงใจ เสริมสร้างนิสัย การมีวินัยและสร้างแรงบันดาลใจในการใฝ่เรียนรู้และสู่งานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5. การใช้ผลการประเมินให้เกิดคุณค่าและคุ่มค่า หลังการประเมินในแต่ละช่วงของการจัดการเรียนรู้ ครูต้องนำผลการประเมินมาใช้ให้เกิดคุณค่าอย่างคุ่มค่าต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อตัดสินผลการเรียนรู้และรายงานผลการเรียนรู้ต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง

การนำผลการประเมินการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์

การนำผลการประเมินการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ให้มีคุณค่าและมีความคุ่มค่า มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. การใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินก่อนการเรียนรู้ที่มีการตรวจสอบความพร้อมและความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จะนำมาใช้เพื่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยอาจมีการจัดการเรียนรู้ปรับพื้นฐานหรือสอนเสริม การเสริมแรง การให้คำปรึกษา แนะนำวิธีการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนในช่วงเวลาของการจัดการเรียนรู้ในระยะต่อไป

2. การใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา เมื่อมีผลการประเมินในขณะที่เรียนรู้ ครูควรทบทวนการจัดการเรียนรู้และใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ของครู พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทบทวนการเรียนรู้และใช้ผลการประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองด้วย ซึ่งจะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของผลการประเมินการเรียนรู้และใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และครูควรใช้ผลการประเมินดังกล่าวนี้สำหรับประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีพัฒนาการดีขึ้น

3. การใช้ผลการประเมินเพื่อสรุปและตัดสินผลการเรียนรู้ จากผลการประเมินขณะเรียนรู้ ผลการประเมินเพื่อการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ในช่วงหลังการเรียนรู้ ครูจะต้องนำมาประมวลสรุปเป็นผลการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ระดับคะแนนผลการเรียนรู้หรือเกรด ซึ่งจะบ่งชี้ถึงความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาตามรายวิชาหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้

4. การใช้ผลการประเมินเพื่อการรายงานต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ผลการประเมินทุกช่วงระยะเวลาของการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถนำมาใช้เป็นสารสนเทศสำหรับรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองต่อผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการสามารถใช้ผลการประเมินสรุปเป็นผลการจัดศึกษาในภาพรวมของสถานศึกษารายงานต่อผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น

สรุป

แก่นแท้ของภารกิจสำคัญของครูและสถานศึกษา คือการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งครูถือว่าเป็นผู้มีความสำคัญในสร้างคุณภาพของผู้เรียนและสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ครูจะต้องเรียนรู้และใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลแล้ว ครูต้องเรียนรู้เทคนิควิธีการวัดประเมินและใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนจึงต้องสอดคล้องให้เป็นกิจกรรมสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ จึงถือว่าการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งมี 3 แนวทาง คือ การประเมินขณะเรียนรู้ โดยเน้นบทบาทให้ผู้เรียนประเมินตนเองและใช้ผลการประเมินเพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุงพัฒนา กำกับ ติดตามการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินเพื่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นที่การประเมินย่อยเพื่อการสนับสนุน ปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้ตอบสนองความต้องการตามสภาพความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งเกิดขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นเพื่อสรุปรวมตัดสินผลการเรียนรู้เป็นระดับผลการเรียนและใช้ผลการประเมินเพื่อการรายงานต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง กระบวนการจัดการเรียนรู้แนวใหม่จึงให้ความสำคัญกับการประเมินที่กำหนดให้เป็นส่วนสำคัญที่ครูและผู้เรียนต้องนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นที่การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครูจึงควรได้เรียนรู้แนวคิดและวิธีการประเมิน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เห็นคุณค่าของการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การส่งเสริมสนับสนุนครูและผู้เรียนได้ใช้การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมอีกด้วย

บรรณานุกรม

- พิชิต ฤทธิจรรณ. (2556). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8), กรุงเทพมหานคร: เอเชีย ออฟ เคอร์มิสท์.
 ราชบัณฑิตยสถาน. (2555) *พจนานุกรม ศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร:
 สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.
 ----- . (2558). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร:
 สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.
 ระวีวรรณ ศรีศรีรามครัน. (2550). การจัดการเรียนรู้ ใน *สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี*. น. 47-54, กรุงเทพมหานคร:
 สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

นิรมล ศตวุฒิ. (2550). การประเมินตามสภาพจริง ในสารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. น. 67-76, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

ศิริเดช สุชีวะ. (2546). หลักการประเมินการเรียนรู้ ในการประเมินการเรียนรู้แนวใหม่. สุวิมล ว่องวานิช บรรณาธิการ, น. 52-64, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอมอร จังศิริพรปกรณ์. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้ ในการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. สุวิมล ว่องวานิช บรรณาธิการ, น. 144-166, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Briggs. M., Woodfield. A., Martin.C., & Swatton., P. (2003). *Assessment for Learning and Teaching in Primary School*. (2nded.), London: SAGE Publications.

Earl, Lorna M. (2013). *Assessment as Learning: Using Classroom Assessment to Maximize Student Learning*. (2nded.), Corwin. : A SAGE company.

Gardner, J. N. (Eds.). (2012). *Assessment and Learning*. London: Sage.